

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Martiny Šlechtové „Stigmatizace a body image závodnic v ženské kulturistice“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2019, 49 s.

Martina Šlechtová si ve své bakalářské práci vytkla za cíl „zjistit, jakým způsobem společensky zakotvený západní ideál ženské tělesné krásy ovlivňuje body image závodnic v ženské kulturistice“ (s. 1). Zajímá ji „jak ženské závodnice vnímají tento obecně uznávaný ideál [...], a zdali se vzhledem k této normě, [...] cítí stigmatizované.“ (s. 1). Vedle Úvodu (s. 1-2) a Závěru (s. 41-42) autorka svůj text rozdělila do tří kapitol, které odpovídají standardní struktuře empirické sociálněvědní práce a pojednávají teorii (Teoretické vymezení, s. 3-17), metodologii (Metody a cíl výzkumu, s. 18-25) a empirická zjištění (Analýza rozhovorů se ženami závodnicemi v ženské kulturistice, s. 26-40).

V části věnované teoretickému ukotvení autorka nejprve čtenáře seznamuje s kontextem kulturistiky jako sportovní disciplíny a vzniku její ženské odnože. Dále představuje západní ideál ženské tělesné krásy spojený s kultem štíhlosti, který jí slouží jako odrazový můstek pro následný výklad konceptu body image ve spojení s problematikou tělesné nespokojenosti a konečně konceptu stigmatu s důrazem na stigma právě žen-kulturistek. Autorčin výklad teorie je systematický, logicky na sebe navazuje a dobře autorce připravuje půdu pro analýzu empirických dat. Ačkoliv jako celek působí teoretické ukotvení kompaktně a uceleně, nemohu nezmínit několik drobných výtek.

Na s. 15 jsou vymezené tři fáze procesu stigmatizace, resp. sociální kategorizace podle Ociskové, ale v textu se s nimi dále nikde nepracuje, tudíž se jejich uvedení v teorii jeví jako zbytečné. Na s. 16 je pak představena klasifikace stigmatu opět podle Ociskové, ovšem děje se tak velmi nepřehledně a porozumění této pasáži vyžaduje několikeré čtení. Vhodné by také bylo více rozpracovat část věnovanou genderu a genderovým stereotypům v kulturistice (s. 7 a 8). Kapitola věnovaná metodologii nezapře svůj původ v projektu výzkumu. Díky tomu se jí daří pojednat všechna podstatná metodologická rozhodnutí, ovšem zároveň to ovlivnilo povahu jejich reflexe. Tím nechci říct, že by v práci reflexe absentovala. Je však založená spíše na poznatcích ze studia metodologické literatury než z vlastního prováděného výzkumu. Typickým příkladem je věta „Musela jsem ale počítat s tím, že mnou zkoumaná problematika nemá konkrétní vytyčené hranice, a tak jsem si musela její podstatu během analýzy vyjasnit (Novotná, 2009/2010)“ (s. 19), která jednoznačně obecně platí pro kvalitativní výzkum, ale v případě autorčina projektu smysl nedává. To platí o to více pro etiku výzkumu (s. 24-25), kde autorka relevantně popisuje hlavní etické zásady sociálněvědního výzkumu, ale to jak s nimi naložila ve vlastní práci, je obsaženo pouze implicitně.

Nicméně postupy, které autorka zvolila, jsou stejně jako jejich popisy relevantní. A to včetně konstrukce a rozsahu výzkumného vzorku, který se skládal celkem ze 13 informátorek. Ve vztahu k němu však za nepřilíš šťastné považuji rozhodnutí označovat informátorky čísly 1 – 13. To způsobuje, že se čtenář v jednotlivých výpovědích jen velmi těžko orientuje a je téměř nemožné poskládat si z nich komplexnější obraz. Výpovědi jsou vinou toho roztržité a vzájemně izolované. Tomu přispívá i fakt, že autorka sice uvádí popis vzorku v agregované podobě (s. 20-21), ale detailnější charakteristika či „medailonky“ jednotlivých informátorek absentují. Tyto kroky vedou bohužel k jejich výraznému odosobnění.

Jádro práce, samotná empirická část, je rozdělena do čtyř podkapitol, které postupně pojednávají reflexi západního ideálu ženské tělesné krásy (s. 26-28), reakce, s nimiž se závodnice setkávají (s. 29-36) a reflexi jejich současného body image (s. 36-40). Autorka v práci explicitně pracuje s výpověďmi svých informátorek a zároveň z nich vyplývající zjištění dává do souvislosti

s teoretickou literaturou. Je škoda, že v některých případech (zejména v části 4.2.1. Reakce rodiny a partnera, s. 29-31) prezentace výpovědí informátorek převáží nad jejich rolí argumentů pro autorčiny interpretace. Podobně jsou v práci také pasáže, kde teoretická literatura přestává plnit roli interpretačního rámce a stává se pouhou deklarací existence podobných zjištění (např. „Její výpověď tedy koresponduje s výrokiem Grogan, která ve své knize hovoří o skutečnosti, že ženy se často rozhodnou regulovat svou hmotnost či změnit svou postavu právě kvůli někomu jinému – často právě kvůli partnerovi (Grogan, 1999)“, s. 38). Nicméně celkově se autorce daří vystavět výklad, který se opírá jak o empirická data, tak o teoretické ukotvení.

To se práci však již zcela nepodařilo zúročit v závěru, který považuji za nejslabší část předkládané práce. Jednak je z dvoustránkového závěru téměř celá jedna strana věnována shrnutí struktury práce (s. 41), které se objevuje již v úvodu. A jednak ve shrnutí zjištění na zbylé straně (s. 42) dochází k některým nepřesnostem a zjednodušením.

Příkladem nepřesnosti může být tvrzení že „[ž]ádné z mých informátorek se tento panující [západní] ideál [tělesné krásy] nyní nelíbí, neboť se jejich názor s věkem změnil.“ (s. 41). Věk však představuje pouze jeden z faktorů, které jejich současnou reflexi ovlivnil. A i to je třeba tvrdit velmi opatrně vzhledem k tomu, že práce se na vliv věku soustředila pouze velmi okrajově a v prezentovaných datech faktor věku nehraje stěžejní roli (na rozdíl od změny životního stylu, podpory rodiny a přátel, apod.).

Zjednodušení pak spočívá v záměně deklarované reflexe za sociální realitu. V závěru jsou uvedena velmi silná tvrzení jako např. že „[b]ody image všech mých informátorek se však úplně změnil“ (s. 42). Vezmeme-li však v úvahu charakter dat, z nichž toto a další tvrzení vychází, tedy polostrukturované rozhovory, můžeme říci, že se jedná o deklaraci změny body image, nikoliv o změnu samotného body image. Nevíme totiž, ani jaký body image mají informátorky nyní (máme pouze jejich deklaraci), ani jaký jej měly dříve (zde máme pouze jejich současnou deklaraci o situaci v minulosti). Ačkoliv se může zdát, že se jedná o hraní se slovíčky, právě toto rozlišení mezi realitou a její deklarovanou reflexí, které představuje základ solidní sociálněvědní práce, se v závěru zcela ztrácí.

I po formální stránce je práce poněkud rozporuplná. Na jednu stranu autorka práci přehledně strukturuje, její psaný projev je kultivovaný a práce obsahuje jen minimální počet překlepů či pravopisných chyb. Některé výpovědi svých informátorek sice zapomněla uvést kurzívou (s. 30 a 31), ale to je pouhý detail, který lze pominout. Na druhou stranu však práce obsahuje některé významné nedostatky týkající se seznamu užití literatury a odkazů na ní. V seznamu použité literatury jsou uvedené tři tituly (Hájek 2014, Jobsky 2014, Thompson a Smolak 2001), na které se v textu nikde neodkazuje. U všech internetových zdrojů chybí povinný údaj data přístupu. Online zdroje jsou obecně odkazovány nestandardním způsobem (uvedením názvu díla namísto rozlišení písmenem za rokem vydání). V práci je užit harvardský systém odkazování (autor-rok), tudíž by mu měl být uzpůsoben i seznam literatury, kde by měl být rok vydání uveden nikoliv až po vydavateli, ale hned za jménem autora.

Dalšími formálními nedostatky mohou být např. příliš dlouhý a stylisticky neobratný název podkapitoly 4.1 „Názor ženských závodnic na panující západní ideál ženské tělesné krásy a jak by měl tento ideál vypadat podle nich“ (s. 26). Vinou úprav struktury textu, k nimž docházelo v průběhu psaní, se pak nepodařilo zcela uhlídat návaznost všech tvrzení. Takže, když autorka na s. 36 odkazuje na dříve uvedené výpovědi o reakcích rodiny a přátel, uvádí je až na s. 39. Tyto nedostatky jsou však pouze drobnostmi, které celkový obraz práce zásadně neovlivňují.

Na závěr mi to nedá zmínit trochu osobní poznámku. Martina Šlechtová na své práci pracovala se zaujetím, disciplinovaně a velmi samostatně. Po prvotní konzultaci mi ke komentáři předložila již její kompletní verzi. Na druhou stranu při následných konzultacích dbala mých připomínek a práci zásadně přepracovala a upravila. Nicméně zcela jsme se neshodli na tom, o

čem by vlastně práce měla být. Já jsem si představoval práci, která se soustředí na stigmatizaci, Martina práci, která se bude věnovat body image. Nakonec si Martina body image do své práce prosadila a já se bez ohledu na výsledek domnívám, že to bylo dobře. Je to její práce a může si za ní stát. I proto se domnívám, že práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, doporučuji ji proto k obhajobě a na základě výše zmíněných připomínek navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze 21. 8. 2019

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.